

ERIKA HEIKINHEIMO

TUKEA, TURVAA
JA TUNNUSTUSTA

WSOY:N KIRJALLISUUSSÄÄTIÖ 1942–2012

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

Teksti © Erika Heikinheimo, WSOY:n kirjallisuussäätiö ja WSOY 2012

Kansi ja typografia Mika Tuominen

Toimitus Elina Vitikka

ISBN 978-951-0-39491-5

PAINETTU EU:SSA

SISÄLLYS

LUKIJALLE	7
TAUSTAA	10
<i>Kirjan lähtökohdat ja tutkimusaineisto</i>	16
<i>Säätiöt tutkimuksen kohteena</i>	18
KIRJALLISUUDEN JULKINEN TUKI SUOMESSA	23
<i>Valtion ensimmäiset tukimuodot kirjallisuudelle</i>	24
<i>Kirjailijoiden ja tiedemiesten taloudellinen asema sotien välisenä aikana</i>	25
<i>Suomen akatemia ja tiedemiesten tilan koheneminen</i>	31
<i>Nykymuotoisen taiteentukijärjestelmän synty</i>	32
<i>Kirjailijoiden taloudellinen asema 2000-luvulla</i>	34
YKSITYISET RAHASTOT JA SÄÄTIÖT KIRJALLISUUDEN TUKIJOINA	36
<i>Liike- ja teollisuusmiehet yksityisten säätiöiden perustajina</i>	37
<i>Suomen Kulttuurirahasto ja Jenni ja Antti Wihurin rahasto kulttuurityön vaalijoina</i>	42
<i>Yksityisten säätiöiden merkitys kulttuurin ja kirjallisuuden tukijoina</i>	45
WSOY JA KUSTANNUSTOIMINTA SUOMESSA ENNEN 1940-LUKUA	47
MARTTI HAAVION AIKA 1942–1951	56
<i>WSOY:n kirjallisuussäätiön perustaminen ja ensimmäiset apurahat</i>	57
<i>Tekijämiehet säätiön taustalla</i>	63
<i>Kansallinen tiede avustuksen kohteena</i>	72
<i>Y. A. Jäntin ja Haavion suojatit säätiön suosikkeina</i>	75

EINO E. SUOLAHDEN AIKA 1952–1965	79
<i>Kansallisen kirjallisuuden vartijat</i>	81
<i>Tieteen tukijasta kaunokirjallisuuden turvaajaksi</i>	85
HANNU TARMION AIKA 1966–1987	91
<i>Säätiön kasvat muuttuvat</i>	91
<i>Oppi- ja tietokirjallisuuden uusi nousu</i>	96
<i>Kustantamosäätiön vanhoja ja uusia linjauksia</i>	104
KOHTI ITSENÄISEMPÄÄ SÄÄTIÖTÄ: 1988–2012	107
<i>Säätiö irtaantuu WSOY:stä</i>	110
<i>Varallisuuden kasvu ja monipuolistuva apurahanjako</i>	113
<i>Kasvava tuki kaunokirjallisuudelle</i>	121
WSOY:N KIRJALLISUUSÄÄTIÖN TUKI KIRJAILIJOILLE 1943–2012	125
<i>Yleisiä kehityskulkuja säätiön apurahapolitiikassa</i>	127
<i>Tunnustusta kirjantekijöille</i>	131
<i>Säätiön tukema tietokirjallisuus</i>	133
<i>Kaunokirjailijat ja säätiö</i>	139
<i>Eeva Joenpelto säätiön lempilapsena</i>	145
<i>70 vuotta henkistä tukea ja taloudellista turvaa</i>	146
<i>WSOY:n kirjallisuussäätiön rooli eilen ja tänään</i>	153
VIITTEET	157
LIITTEET	176
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	191
HENKILÖHAKEMISTO	197

LUKIJALLE

WSOY:n kirjallisuussäätiö on Suomen suurin kirjallisuuden tukemiseen keskittynyt säätiö. Sääntöjensä mukaan ”suomalaista kansalliskirjallisuutta ja lukuharrastusta” edistävä säätiö perustettiin vuonna 1942, ja se aloitti toimintansa seuraavana vuonna. Historiansa aikana säätiö on tukenut kirjallista alaa 28 miljoonalla eurolla; 2000-luvulla vuotuinen apurahojen jakosumma on lähennellyt kahta miljoonaa euroa.

Säätiön tuki on taannut tuhansia menestyksekkäitä kirjanhankkeita, monipuolisia kirjallisia tempauksia ja erilaisia yleisöjä koskettavia lukuelämyksiä. WSOY:n kirjallisuussäätiö on tukenut niin Väinö Linnaa kuin Madventuresiakin, se on palkinnut kääntäjiä ja kuvittajia sekä rahoittanut kansainvälisiä kirjallisuusfestivaaleja ja jakanut jokaiselle suomalaiselle ekaluokkalaiselle ikioman kirjan.

70-vuotisen taipaleensa kunniaksi WSOY:n kirjallisuussäätiössä haluttiin tietää lyhytsanaisia toimintakertomuksia tarkemmin, miten säätiön toiminta on vaikuttanut ja miten sen myöntämät apurahat ovat jakautuneet aikojen saatossa. Käsil-

lä oleva, arkistoaineistoihin, haastatteluihin ja vertailumateriaaliin perustuva teos antaa ensi kertaa laajan kuvan WSOY:n kirjallisuussäätiön historiasta sekä kertoo säätiön apurahapolitiikan linjauksista ja painotuksista.

Suomalaisista säätiöistä on tehty vain vähän vaikuttavuus-tutkimuksia, koska aihe on vaikea ja lähdeaineistojen käsittely haastavaa. Koska kulttuurin eri muotoja, tiedettä ja taidetta tukevilla yksityisillä, yleishyödyllisillä säätiöillä on Suomessa alati kasvavaa yhteiskunnallista merkitystä, säätiöitä tulisi kuitenkin pyrkiä tutkimaan yhä monipuolisemmin. Säätiöiden toiminnan tarkastelu ja avoin esitteleminen lisäävät yhtäältä yleistä tietoa säätiöistä ja antavat toisaalta säätiöille mahdollisuuden itsearviointiin sekä sitä kautta toimintansa sisältölähtöiseen kehittämiseen. Tätä avoimuuden ja analyttisyyden mallia WSOY:n kirjallisuussäätiö on halunnut noudattaa saatamalla tutkimustulokset toimintahistoriastaan julkaisuksi, kenen tahansa aiheesta kiinnostuneen tietoon.

Kulttuurin ja talouden realiteettien välimaastossa tasapainotelu ei ole helppoa. Parhaaseen mahdolliseen toiminnan tulokseen pyrkivä yleishyödyllinen säätiö joutuu jatkuvasti kyseenalaistamaan oman apurahapolitiikkansa ja punnitsemaan, mitä voidaan ja halutaan tukea. Tässä säätiön säännöt ovat toiminnan tärkeimmät ohjaajat. Mutta mitä on ”suomalainen kansalliskirjallisuus” ja miten sitä voidaan tukea? Kysymykseen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan se on ollut WSOY:n kirjallisuussäätiössä tarkastelun kohteena vuosikymmenten ajan; kysymyksen jatkuva pohtiminen myös säätiön tulevan toiminnan lähtökohtana on pysyvä, mielenkiintoinen haaste.

Kiitän WSOY:n kirjallisuussäätiön puolesta filosofian maisteri Erika Heikinheimoa ajatuksia herättävästä tutkimuksesta, säätiön varapuheenjohtajaa dosentti Kai Häggmania arvokkaasta asiantuntijatyöskentelystä ja WSOY:n tietokirjaosastoa käsikirjoituksen kätilöinnistä tyylikkääseen kirjamuotoon.

Bulevardilla Helsinki-päivänä 2012
Dos. Liisa Suvikumpu
WSOY:n kirjallisuussäätiön asiamies

TAUSTAA

”Suurin kustannusliikkeemme, Werner Söderström Osa-
keyhtiö, on niin ikään äsken, perustajansa luomille tradi-
tioille uskollisena, lahjoittanut huomattavan pohjaerän ra-
hastoon, – joka jo tänä vuonna voi jakaa puoli miljoonaa
markkaa kansalliskirjallisuutemme tukemiseen.”

V. A. Koskenniemi ”Voittoa kulttuuririntamalla”, *Valvoja-Aika* 6/1942

WSOY:n kirjallisuussäätiö¹ on yksi Suomen mer-
kittävimmistä ja vanhimmista kotimaista kirjallisuutta tukevista säätiöistä. ”WSOY:n rahasto suomalaisen kansalliskirjallisuuden edistämiseksi” perustettiin vuonna 1942 ja se aloitti toimintansa seuraavan vuoden tammi-
kuussa. ”Kansalliskirjallisuuteen”² luettiin kuuluvaksi sekä tie-
to- että kaunokirjallisuus. WSOY:n kirjallisuussäätiötä perus-
tettaessa Suomessa elettiin keskellä sotaa ja säännöstelytaloutta, mutta suomalaisilla kustantamoilla meni poikkeuksellisen hyvin kirjojen suuren kysynnän takia. Werner Söderströmin kustannusosakeyhtiö oli elänyt tuottoisia vuosia aina 1930-luvun lopusta alkaen, ja sen kassaan oli kerääntynyt suuria määriä varoja. WSOY:n johtokunta päätti perustaa kirjallisuussäätiön, jonne osa ylimääräisistä varoista voitiin siirtää. Säätiö on jatkanut toimintaansa näihin päiviin asti, jo 70 vuoden ajan.

" S ä ä d e k i r j a

Werner Söderström Osakeyhtiön toukokuun 29. päivänä 1942 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa päätettiin yhtiön johtokunnan ehdotuksesta perustaa rahasto suomalaisen kansalliskirjallisuuden edistämiseksi. Kokouksessaan tammikuun 8. päivänä 1943 yhtiön johtokunta päätti muodostaa rahaston säätiöksi nimellä

" Werner Söderström Osakeyhtiön rahasto suomalaisen kansalliskirjallisuuden edistämiseksi."

Säätiön tarkoituksena on suomalaisen kansalliskirjallisuuden edistäminen jakamalla tekijöille apurahoja tai muita avustuksia etenkin milloin kyseessä on suurehkoja valmistuksia ja kustannuksia vaativa kaunokirjallinen tai tieteellinen teos.

Alun perin "Werner Söderströmin Osakeyhtiön rahasto suomalaisen kansalliskirjallisuuden edistämiseksi" -nimetty säätiö perustettiin toukokuun 29. päivä 1942, ja se aloitti toimintansa seuraavan vuoden tammikuussa.

Suomessa vallitsi itsenäisyyden kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä vahva nationalistinen hegemonia. Se näkyi kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, niin poliittisella kentällä kuin kulttuuri- ja taide-elämässäkin. 1800-luvun lopun fennomaniasta juurensa juontavan suomalaisuusaatteen näkyvimpinä foorumeina toimivat 1920–1930-luvuilla Akateeminen Karjala-Seura (AKS) sekä Suomalaisuuden Liitto. Aitosuomalaiset liikkeet ajoivat suomen kielelle valta-asemaa yli ruotsinkielisen vähemmistön, mikä johti syviin ristiriitoihin kieliryhmien välillä. Arvostelun kohteeksi joutui etenkin ruotsinkielisen vähemmistön ylivalta kulttuurissa ja sen tukemisessa, ja sen vastineeksi kaavailtiin suomalaista kulttuuria tukevaa ja kansallisia arvoja kannattavaa rahastoa.³ 1930-luvulla ja sotien aikana keskusteltiin paljon kulttuurin ja kirjallisuuden tukiasioista ja niihin liittyvästä varojen epäsuhtaisesta jakautumisesta ruotsin- ja suomenkielisen väestönosan kesken. Tuolloinen Suomen kulttuurieliitin näkyvin merkkihahmo ja WSOY:n johtokunnan jäsen, runoilija V. A. Koskenniemi, näki samaisen vääristymän suomen- ja ruotsinkielisen kulttuurin tuen jakautumisessa kirjoittaessaan *Valvoja-Aikaan* keväällä 1942:

”Riippuen siitä epäsuhdasta, joka vallitsee kansallisomaisuutemme jakautumisessa suomenkielisen valtaväestön ja pienen ruotsinkielisen vähemmistön kesken, ovat kansalliset kulttuuritarpeet harvoin voineet saada todellisten suurlahjoittajien tukea.”⁴

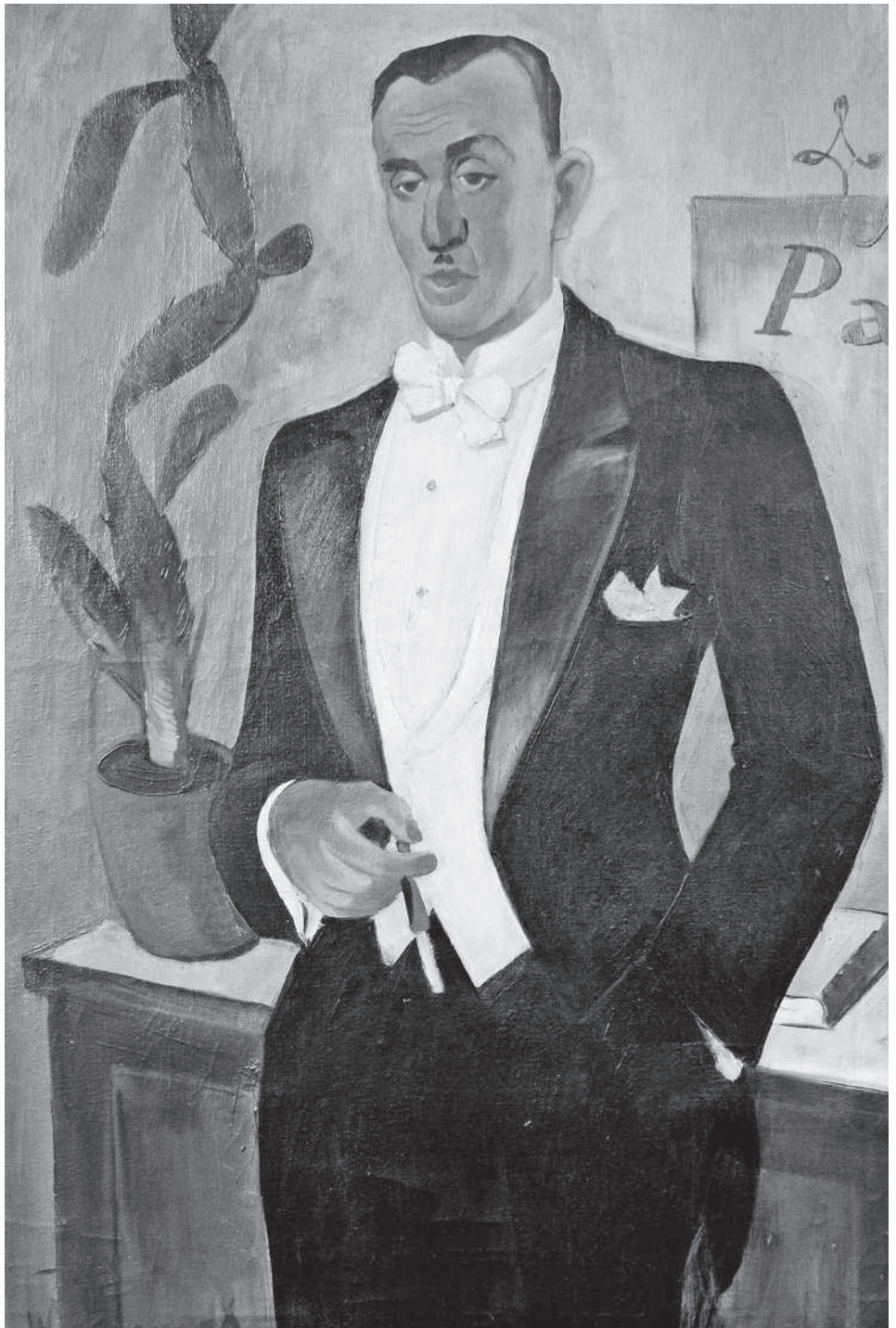
Sotienvälisenä aikana suurin osa suomenkielisistä kustannuslaitoksista, kulttuurisia arvoja välittävistä laitoksista ja tiedotusvälineistä sekä kulttuurista toimintaa tukevista säätiöistä ja seuroista oli nationalistis-porvarillista arvomaailmaa edustavien henkilöiden käsissä.⁵ Vuonna 1939 perustetun Suomen Kulttuurirahaston lähtökohdat olivat juuri suomalaisuusliikkeessä ja sen ideologiassa.⁶ Samoihin aikoihin WSOY:n kirjallisuussäätiön kanssa sai alkunsa Jenny ja Antti Wihurin rahasto, jonka perustamisen motiivit olivat myös kansalliset ja isänmaalliset.⁷ Samoin vanhemman, jo vuonna 1918 yksityishenkilön testamentin mukaan perustetun Alfred Kordelinin yleisen edistys- ja sivistysrahaston⁸ taustalla oli suomalaiskansallinen ideologia suomalaisen kulttuurin turvaamisesta.⁹ Myös WSOY:n kirjallisuussäätiön perustamisessa ja sen alkuvaiheissa mukana olleet henkilöt, kuten WSOY:n pitkäaikainen johtaja Jalmari Jäntti (1876–1960), hänen poikansa apulaisjohtaja Yrjö A. Jäntti (1905–1985) sekä runoilija-tiedemies Martti Haavio (1899–1973) ja V. A. Koskenniemi (1885–1962) edustivat suomalaiskansallisiin arvoihin nojaavaa linjaa.

Erkki Sevänen on tutkinut laajemmin kirjallisuuspöytäkirjoissa vaikuttaneita henkilöitä. Hänen mukaansa Suomen kirjalliseen elämään oli itsenäistymiseen mennessä syntynyt ”professionaalinen eliittiryhmä”, johon kuuluivat arvostetuimmat kirjailijat, kirjailijaliittojen johtohenkilöt, tärkeimmissä lehdissä vaikuttaneet kriitikot ja kirjallisuudentutkijat. Tämä joukko miehitti niin valtion taidelautakunnat kuin erilaiset palkintorahastot ja apurahalautakunnat ja päätti näin siitä, ketkä kirjailijat pääsivät osallisiksi julkisista tunnustuksenosoituksista.

Professionaalinen eliitti antoi oman panoksensa nationalistis-patrioottisen arvojärjestelmän kehittämiseen osallistumalla kansallisen kulttuurin rakentamiseen. Eliitti pitikin ihanteena tilannetta, jossa kotimainen taidekirjallisuus kehittyi kansalliselta pohjalta ja kansallista arvomaailmaa tukien.¹⁰ Käytännössä hyvin pieni piiri päätti apurahoista ja kirjallisuuspalkinnoista.

Ideologisten lähtökohtien lisäksi WSOY:n kirjallisuussäätiön perustamisen takana oli ajatus kirjailijoiden taloudellisen tilanteen turvaamisesta. Sotien välinen aika oli suotuisaa kustannustoiminnalle sekä kirjailijoille, sillä kirjojen myynti koheeni ja julkaisukanavia oli runsaasti. Kirjamyynti oli kirjailijoiden pääasiallinen tulonlähde. Sen lisäksi kirjailijoiden toimeentulon turvasivat säätiöiden myöntämät apurahat ja palkinnot sekä valtion kirjailijaeläkkeet, joita tosin vain harvat saivat.¹¹ Nuorilla kirjailijanaluilta oli kuitenkin hankalampi tilanne, sillä he jäivät usein kokeneempien kirjailijoiden varjoon avustuksia ja palkintoja jaettaessa. Ennen kattavan valtiollisen taiteentukijärjestelmän syntyä yksityisten tiedettä ja taidetta tukevien säätiöiden, kuten WSOY:n kirjallisuussäätiön, merkitys koko suomalaisen taide-elämän kehittymisen kannalta onkin ollut elintärkeä.¹²

WSOY:n kirjallisuussäätiön historia on kietoutunut tiukasti kiinni sen perustajan, Werner Söderströmin kustannusosakeyhtiön, vaiheisiin.. Tämä suhde on määrittänyt myös säätiön toimintaa. Tultaessa 1940-luvulle WSOY:lle oli

muodostunut hyvin vahva asema suomalaisessa kulttuuri- ja kustantamomaailmassa, ja se oli yhdessä Otavan kanssa Suomen johtava ja suurin kustantamo. WSOY oli osallistunut modernin suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin luomiseen jo 1800-luvun lopulta lähtien ja kantanut oman kortensa kekoon kansallisessa kirjallisessa rakennusprojektissa. WSOY:n kirjailijakaartiin olivat kuuluneet niin runoilijat Maila Talvio, V. A. Koskenniemi ja kansalliskirjailija Juhani Aho kuin Tulenkantajien sukupolven modernit lyyrikot Mika Waltari, Olavi Paavolainen ja Katri Vala. WSOY:n kirjallisuussäätiö on jatkanut WSOY:n henkistä perintöä ”kansalliskirjallisuuden” tukijana ja ollut valtion ja muiden kulttuurilaitosten ohella osallisena ”kirjallisessa kansallisvaltion rakennusprojektissa”.

KIRJAN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSAINEISTO

Tämä teos kertoo WSOY:n kirjallisuussäätiön vaiheista ja toimintalinjoista sen perustamisesta lähtien aina tähän päivään asti. Teoksen pohjana on vuosina 2010–2011 tehty tutkimus säätiöstä ja sen apuraha- ja palkintomyönnoistä koko sen toimintajalta.¹³ Tutkimus on mahdollistanut kokonaiskuvan muodostamisen niistä periaatteista ja toimintamalleista, joita säätiö on valinnut ja pyrkinyt toteuttamaan. Säätiöstä ei ole aikaisemmin tehty tutkimusta tai historiikkia.

Tärkeimmän lähdemateriaalin muodostavat WSOY:n kirjallisuussäätiön pöytäkirjat sekä vuosi- tai toimintakertomukset, joista löytyvät tiedot kaikista apurahamyönnoistä.¹⁴ Niistä käy ilmi, kenelle säätiö on myöntänyt apurahaa ja minkälaisista tarkoituksesta varten ja kuinka paljon apurahaa on myönnetty. Apurahamyönnot muodostavat tutkimuksen kvantitatiivisen aineisto-osan. Toisen keskeisen lähdeaineiston muodostaa WSOY:n kirjailijakirjeenvaihtokokoelma, joka sisältää sekä kirjailijoiden lähettämiä kirjeitä että säätiön toiminnassa mukana olleiden kirjeenvaihtoa.¹⁵ Kirjailijoiden kirjeenvaihto lukeutuu kulttuurihistoriallisesti hyvin merkittävään lähdeaineistoon, joka valottaa muun muassa kirjailijoiden taloudellista tilannetta sekä säätiön merkitystä heille heidän omasta näkökulmastaan.

Tärkeänä tutkimusaineistona ovat myös syksyllä 2011 tehdyt WSOY:n kirjallisuussäätiön toiminnassa keskeisesti mukana olleiden henkilöiden sekä säätiön tukemien kirjailijoiden haastattelut.¹⁶ Aihetta koskevat lehdistö- ja aikalaiskirjoittelut puolestaan tuovat lisäarvoa tutkimukseeni ajankuvaajana ja parhaimmillaan täydentävät arkistomateriaalin antamaa kuvaa tuomalla asioita esille hieman erilaisesta näkökulmasta. Kaikki markkamäärät on muutettu vuoden 2010 euroiksi rahanarvonkertoimella ottaen huomioon rahan ostovoima, jotta summat olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia.¹⁷

Säätiöihin liitetään usein salamyhkäisyyttä ja niiden toimintaa ajatellaan ikään kuin persoonattomana. Säätiön taustalla vaikuttavat kuitenkin aina henkilöt, joiden omat taustat, ajatukset ja tunteet vaikuttavat siihen, miten säätiö toimii. Tämän vuoksi onkin tärkeää selvittää, ketkä ovat olleet mukana WSOY:n

kirjallisuussäätiön hallituksessa, sillä heidän osallisuutensa on vaikuttanut siihen, millaiseksi säätiön toiminta on aikojen saatossa muovautunut. Yli 40 vuoden aikana WSOY:n kirjallisuussäätiössä on toiminut useita eri henkilöitä, mutta merkittävimmät näistä ovat olleet säätiön alkuaikoina WSOY:n pääjohtajat Jalmari Jäntti ja Y. A. Jäntti sekä johtokunnan jäsenet V. A. Koskenniemi, Martti Haavio ja Eino E. Suolahti.

Myöhemmin, 1970–1980-luvuilla, säätiön toimintalinjojen uudelleenmuotoutumiseen on vaikuttanut Hannu Tarmion toiminta sekä kustantamon pääjohtajana (1969–1987) että säätiön asiamiehenä (1966–1987) sekä kirjailija-kriitikko Tuomas Anhava (1927–2001), joka toimi säätiön puheenjohtajana lähes 30 vuotta (1974–2000). Tarmiosta lähtien WSOY:n pääjohtajat ovat toimineet säätiön asiamiehen tehtävissä aina 2000-luvulle asti, joten myös Tarmion seuraajat, Antero Siljola sekä Jorma Kaimio, ovat näissä tehtävissä jättäneet jälkensä säätiön toimintaan. Nämä säätiössä vaikuttaneet henkilöt ovat kuuluneet siihen professionaaliseen eliittiin, joka on päättänyt ja valinnut, minkälaista kirjallisuutta minäkin aikana on tuettu ja ketkä kirjailijat ovat päässeet osallisiksi tunnustuksista.

SÄÄTIÖT TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Säätiöistä ylipäätään on tehty tieteellisiä tutkimuksia suhteellisen vähän siihen nähden, kuinka merkittäviä ne ovat kulttuu-

rin ja instituutioiden tukijoina. Aiempi säätiöitä koskeva tutkimus on käsitellyt säätiöitä lähinnä lainsäädännön tai hallinnon näkökulmasta tai osana laajempia kolmannen sektorin¹⁸ tutkimusprojekteja.¹⁹ Säätiöiden – kuten muidenkin kulttuurin tukitoimijoiden – avoimuuden kannalta olisi kuitenkin ensisijaisen tärkeää selvittää, miten eri säätiöt ovat toimineet aikojen saatossa ja minkälaisin toimintaperiaattein ne jakavat apurahaa ja palkintoja.

Historiatieteiden saralla säätiöistä on kirjoitettu jonkin verran historiikkeja, usein säätiön täyttäessä vuosia, mutta ne eivät kuitenkaan aina täytä tieteellisen tutkimuksen kriteereitä, ja monet niistä ovat useamman vuosikymmenen takaa.²⁰ Suurimmasta suomenkielisestä säätiöstä, Suomen Kulttuurirahastosta, on sen sijaan kirjoitettu teoksia, jotka pohjaavat syvällisempään historiantutkimukseen.²¹ Hätkähdyttävää on, että maamme merkittävimmästä ruotsinkielistä kulttuuria tukevasta säätiöstä, Svenska Kulturfondenista, ei ole tehty lainkaan kunnollista historiantutkimusta. Muutamat Svenska Kulturfondenian käsittelevät teokset keskittyvät ainoastaan henkilöihin, jotka ovat lahjoittaneet rahastolle omaisuuttaan.²² Yhtään kattavaa tutkimusta liittyen itsenäisen säätiön apurahamyöntöihin koko sen toiminta-ajalta ei kuitenkaan vielä Suomessa ole tähän mennessä tehty.

Läheisesti WSOY:n kirjallisuussäätiöön liittyy sen perustajan, WSOY:n, historia. WSOY:n historiasta on kirjoittanut Kai Häggman vuonna 2001 julkaistussa teoksessaan *Piispankadulta Boulevardille. Werner Söderström Osakeyhtiö 1878–1939* sekä sen toisessa osassa *Avarimmille aloille, väljemmille vesille*, joka kat-

taa vuodet 1940–2003 WSOY:n historiasta. Ennen Häggmanin teosta WSOY:stä ei ole ilmestynyt yhtä laajaa ja kattavaa tutkimusta, joten tämä kaksiosainen historiantutkimus lukeutuu tärkeimpiin tiedonlähteisiin kartoittaessani kustantamon historiaa. WSOY:n kirjallisuussäätiön vaiheita on Häggmanin teossarjan toisessa osassa sivuttu vain muutaman rivin verran – lähinnä sen toiminnan alkuvuosista.

Kirjallisuuden ja yleisesti kulttuurin tukemisesta Suomessa löytyy hyvin niukasti tutkimusta. Kirjallisuuden professori Risto Turunen on käsitellyt väitöskirjassaan jonkin verran kirjallisuuden tukimuotoja 1940–1950-luvuilla – samoin hänen kollegansa, Erkki Sevänen, jonka tutkimus rajautuu varhaisempaan ajankohtaan. On mielenkiintoista, ettei Turunen teoksessaan mainitse lainkaan WSOY:n kirjallisuussäätiötä, vaikka omistakin kokonaisen luvun suomalaisten kirjallisuutta tukevien tahojen esittelyyn.²³ Valtion taiteen tukemisen historiaa käsitteleviä teoksia löytyy myös harvakseltaan, ja monet uudemmat teokset pohjaavat vielä Paula Tuomikoski-Leskelän väitöskirjaan *Taide ja politiikka. Kansanedustuslaitoksen suhtautuminen taiteen edistämiseen Suomessa* (1977).

Valtiollisen taidejärjestelmän rakennetta ja ominaispiirteitä sekä nykyuotoisen taiteen tukijärjestelmän kehittymistä on tutkinut Pauli Rautiainen.²⁴ Tuorein tutkimus liittyen valtion kirjallisuudelle kohdistamaan tukeen ja sen merkitykseen kirjailijoille on Elina Jokisen väitöskirja vuodelta 2010.

5.10.43

L1

Werner Söderström Osakeyhtiön Säätiön hallitukselle

Melkoisesti järkyttyneenä pyydän täten kiittää minulle odottamatta lahjoitetusta suuresta stipendistä.

En liene aivan väärässä, jos otaksun, että stipendi on osaksi suunnattu yleensä eräälle runoilijalle, joka monien koh- talotoveriensa tapaan ei ole luomisensa kutsumuksessa ajatellut muuta kuin luomista ja kaikkensa antamista. Mutta tunnen myös raskaana, liiankin raskaana, hartioilleni nyt lasketun velvoi- tuksen. Sama, mikä nuorta voisi kannustaa, se vanhenevaa voi painaa. Toivon kuitenkin, ettei runoni puu vielä ole niin laho, ettei se kykenisi edelleen jotain hedelmää kypsyttämään. Toivon, ettei luottamuksenne ole ollut aivan turha.

Kunnioittaen

Erno Hella-aho

Se käsittelee valtion apurahoituksen, tässä tapauksessa suoran taiteilijatuon, merkitystä kirjailijoille 1990–2000-luvuilla sekä apurahakäytäntöjä päättäjien näkökulmasta: mihin tukipäätökset päättäjien kokemusten mukaan perustuvat ja mitä kirjallisuuden tukemisesta voidaan sanoa tukipäätöksiä ja tuettua kirjallisuutta tarkastelemalla.²⁵

Yhteenvetona voidaan todeta, että historiatieteen alalla säätiöitä – erityisesti niiden roolia kulttuurin ja taiteen tukijoina sekä niiden apurahamyöntöjä – käsittelevä tutkimus on vielä tällä hetkellä lapsenkengissä ja kaipaisi lisätutkimusta. Tutkimukselle, joka tarkastelee säätiöiden merkitystä kirjallisuuden tukijoina, on tarvetta. Käsillä oleva teos valottaa yhden säätiön toimintaa ja merkitystä kirjallisuuden tukijana. Vierelle kaivataan kuitenkin vertailevaa tutkimusta myös muista kirjallisuutta tukevista säätiöistä sekä perusteellista kartoitusta niiden apurahamyönnoistä, jotta voitaisiin muodostaa kokonaisvaltainen kuva kirjallisuuden ja kulttuurin tukemisen rakenteista.